

BATOLECÍ OBDOBÍ

BATOLECÍ OBDOBÍ

ROZVOJ ŘEČI

Řeč je prostředkem i základním nástrojem sociálního přizpůsobení.

Jazyk slouží jako znakový systém pro:

- 1) poznávání,
- 2) zpracování a
- 3) uchování informací.

- Na počátku je řeč reflexní záležitostí, projevem primární kruhové reakce.
- Veškeré nepřesnosti ve výslovnosti jsou způsobeny nadměrnou generalizací, či naopak přílišnou konkretizací významů.

- Učení názvům objektů je spojeno s pochopením trvalosti jejich existence.
- Kolem 12. měsíce se u dítěte objevují první slůvka...
- Matky tuto záležitost velice citlivě vnímají a na rozdíl od cizí osoby velice dobře vlastnímu dítěti rozumí.

Slovník dítěte se odehrává na dvou úrovních:

- 1. pasivní
- 2. aktivní

- Ve věku 14 - 15 měsíců dítě používá jedno slovo pro velké množství věcí.
- Ve 2 letech zvládá dítě obvykle dvouslovná sdělení.

Stern rozděluje základní dva prahy řeči:

- 1. Práh porozumění, kdy dítě nemluví, ale rozumí
- 2. Práh řeči, kdy dítě rozumí a mluví

- V 9.měs. dítě disponuje přibližně 30 slovy, ve 13.měs. se 100 slovy a kolem druhého roku používá již kolem 200 až 300 slov.
- 63% dětského slovníku tvoří podstatná jména a pouze kolem 6% jsou to slovesa.
- Zpočátku si můžeme u slov všimnout nepřesné generalizace.

Děti je možné rozlišovat podle stylu používání řeči:

1. expresivní (emotivně-regulační) styl řeči
2. referenční (kognitivní) styl řeči

- Vývoji řeči se podrobuje i stavba vět.
- První věty jsou tzv. jednoslovné a děti je používají kolem 12.měs.
- Kolem 18.měs. již dítě obvykle složí jednoduchou větou, která je ale typická telegrafickou formou.

- Věty v tomto období vyjadřují především atribuci - atribuční věta obsahuje podstatné jméno a přídavné jméno.

Dále rozlišujeme věty:

- činnostní
- majetnické
- Ve větách jsou časté agramatismy.

- Na vývoji řeči se významně podílí prostředí.
- Řeč, kterou se dítě naučí používat mu umožňuje emancipaci a oproštění se od pasivní role, kterou doposud přijímalo.

OTÁZKY K NASTUDOVÁNÍ

- (VÝVOJ ŘEČI Z LOGOPEDICKÉHO HLEDISKA – do budoucna aplikace v poradenské a školní psychologii)
- JAZYKOVÉ ROVINY V ONTOGENEZI DĚTSKÉ ŘEČI

ROZVOJ OSOBNOSTI

- Zdrojem vývojové dynamiky je rovnováha mezi potřebou emancipace, osamostatnění a potřebou stability a jistoty.

Erickson označuje toto období rozporem mezi potřebou emancipace a pocitem studu a pochybností, které mohou vzniknout jako reakce na nezvládnutí samostatnosti.

- Cílem tohoto období je dosažení základní důvěry v sebe a ve své schopnosti.

Primární podmínkou je zde odpoutání z předchozí symbiotické vazby na mateřskou osobu.

Je třeba rozlišovat:

- aktivní separaci a
- pasivní separaci.

Separační úzkost (8 měs – 3 roky):

- 1. fáze protestu
- 2. fáze zoufalství
- 3. fáze odpoutání.

Rozvoj osobnosti se opírá o vědomí sebe sama, uskutečňované prostřednictvím:

- separace od matky
- sebeprosazením, v krajním případě negativismem:
 - 1.varianta "já sám" - pokus o samostatnost, vlastní situace, tato tendence souvisí s vědomím vlastních kompetencí;
 - 2.varianta "já chci" - zde se odráží vědomí sebe sama jako aktivní bytosti. Často je jednání samo o sobě účelem.

Negativismus lze chápat jako projev nezralé vůle, ale i jako experimentování s vůlí.

- Z hlediska smyslu batolecího vývoje je negativismus jedním z faktorů, které pomáhají vymezit novou pozici dítěte ve světě...
- Rozvíjí se predispozice pro to, zda bude dítě aktivní či pasivní...

Batole dospěje k vědomí kontinuity sebe sama v čase.

Pro sebepojetí batolete je charakteristické:

- 1. chápání sebe sama jako samostatné bytosti,
- 2. vědomí trvalosti vlastní existence,
- 3. zkušenost s její proměnlivostí.

Příkladem je hra, kdy dítě si hraje na nějakou osobu nebo zvíře a ví, že je to jenom "jako,,...

Dochází též k decentraci v poznávání:

- batole si uvědomuje, že je pouze jedním z objektů a že věci se dějí i mimo jeho vůli...
- začíná si uvědomovat vlastnictví věcí...
- pojem "já" nezahrnuje jen tělesnou schránku, ale i její kompetence - schopnost sebeovládání.

ROZVOJ SEBEPOJETÍ BATOLETE

- Dítě si uvědomuje, že je pouze jedním z objektů vnějšího světa...
- Svůj obraz v zrcadle bez problému pozná kolem dvou let.
- Ve hře batolat se objeví tendence symbolizovat svoji osobu a dokonce za sebe používá prvně jména, ale potom i zájmena JÁ.

Sebepojetí dítěte se rozvíjí:

- 1) ve vztahu k osobnímu vlastnictví - "MOJE".
- 2) utvářením vědomí účinku vlastní aktivity na okolní svět.

- V této fázi jsou děti velice motivovány se něčemu učit.
- Lze ji charakterizovat slůvkem "SÁM".
- Dítě chce být chváleno.

- S rozvojem sebepojetí souvisí schopnost sebeovládání.
- Součástí sebepojetí jsou různé role, které dítě získá.
- Matějček uvádí příklady, kdy dítě je současně tatínkův rošťák, maminčin mazel, či babiččina ovečka.

SOCIALIZACE V BATOLECÍM VĚKU

- Dítě samo získává ve svém sociálním prostředí různé role.
- Roli dítěte lze chápat jako komplex predeterminovaných kompetencí.
- Sociální role, které dítě získá, vyjadřují zároveň jeho hodnocení, ale i očekávání a požadavky jiných...

Pro socializaci je nezbytný proces komunikace, který je podmíněn procesem emancipace.

Verbální komunikace má dva aspekty:

- 1) je interakcí,
- 2) je řečí o něčem...

- Rozvoj komunikace - schopnosti komunikovat - je jedním z obecných předpokladů emancipace.
- Schopnost verbální komunikace je podmínkou vzniku diferencovanějších sociálních kontaktů.
- Potřeba komunikace stimuluje vznik a rozvoj řečových dovedností.
- K učení řeči je dítě stimulováno i dospělými, kteří preferují tento způsob komunikace.

Verbální komunikaci charakterizují:

1. schopnost něco vyjádřit;
 2. schopnost přijímat informace.
- Děti se nejprve ptají otázkami "CO?" a potom "PROČ?".
 - Verbální komunikace má dva aspekty: je interakcí s někým jiným i řečí o něčem.

NORMY CHOVÁNÍ

Mají dvojí význam:

- 1) pomáhají batoleti orientovat se ve světě,
- 2) umožňují lépe diferencovat, jaké chování bude odměněno či trestáno.

Batole normy přejímá dvěma způsoby, které jsou neúčinnější při vzájemném působení:

- pozorováním,
- verbálně.
- V tomto mají nevýhodu handicapované děti...vývoj superega je u nich zpomalen, opožděn.

- Pro dítě je přirozené přebírání norem na základě tendence podobat se ostatním.

- Identifikace...
- Pro dítě je v tomto směru důležité podněcující prostředí...pravidla dítěti umožní lépe diferencovat, jaké chování bude pozitivně akceptováno a jaké nikoli.
- To, že se dítě pravidly řídí, dává najevo svou stydlivostí, proviněním, pokud pravidla poruší...

- Učení nápodobou a identifikací často hraje důležitější roli než verbální typ informace.
- Nápodobu chápeme jako opakování nějakého pozorovaného projevu - je to jedna z forem učení.

- E. Claparede se domníval, že existuje tzv. instinkt konformity.
- U batolete je také možná tzv. regresivní nápodoba.
- Rozvoj napodobivého chování se shoduje s nástupem symbolického myšlení.
- Předstupněm pravé nápodoby je podle H. Wallona tzv. receptivně - motorická identifikace.

- Čím častěji dítě nějaké chování vidí, tím má větší tendenci k jeho opakování.
- Nápodoba je však výběrovým, diferencovaným procesem.
- Učení nápodobou umožňuje přejmout hotový vzorec chování.
- U malých dětí je nápodoba projevem určité závislosti na okolí, tendence očekávat řešení od někoho jiného a přejímat je.

- Nápodoba je jedním z dostupných způsobů orientace a adaptace na prostředí.
- Problémem v batolecím věku je generalizace a diferenciacce napodobovaného chování.

- Specifická varianta nápodoby je **identifikace** - ztotožnění se s někým, chovat se stejně jako někdo.
- Na konci batolecího období to bývají právě rodiče, se kterými se děti identifikují.
- Identifikační fáze následuje po uvolnění ze symbiotické vazby (znovusblížení).

- Specifická varianta identifikace je obranná identifikace.
- Zde se vytváří nadměrně silné superego.

Jak je to s agresivitou?

- Př.: tzv. Bandurovy pokusy s nápodobou agresivního chování
- Dále viz např.: Svoboda et al. 1999, studie Násilí v masmédiích)

Vztah k oběma rodičům se může vytvořit stejný.

- 1) možnost diferencovat rozličné varianty vztahu a
- 2) profitovat z jejich rozdílnosti.

- Vztah s matkou bývá obvykle primární, vlivem zkušenosti je vztah k otci pro dítě zpravidla sekundární. ..
- Vztah s otcem se může stát alternativním zdrojem jistoty a bezpečí, ale i zdrojem stimulace...
- Otcové slouží svým synům jako model mužského chování, dcerám pak obdobným způsobem...

- Základní zkušenost s chováním otce ovlivňuje sebepojetí chlapce především v oblasti sexuální identity.
- Matky a otcové se dovedou ke svým dětem chovat stejně kompetentně, ale otcové tak činí mnohem méně často.
- Příčinou je sociální norma.

- Hra otců s dětmi je mnohem aktivnější, více stimuluje tělesnou aktivitu.
- Otcové se chovají k dětem selektivněji v závislosti na jejich pohlaví.
- Matky se soustřeďují na klidnější hru s hračkami, knihami a více stimulují verbalizaci.

- V tomto věku je významný i vliv sourozenců.
- Starší batolata se ke svým mladším sourozencům chovají často pečovatelsky.
- Určitým problémem zůstává batolecí egocentrismus.

- Vztah k vrstevníkům bývá zpočátku málo diferencovaný.
- Na počátku batolecího období bývají vrstevníci chápáni na stejné úrovni jako jeho hračky a objekty.
- Později jejich význam roste...

OTÁZKY K NASTUDOVÁNÍ: ADEKVÁTNÍ FÁZE VÝVOJOVÝCH TEORIÍ

- FREUDOVA TEORIE - dítě je v období análního stádia - velký vliv má přístup matky k naučení se na toaletu...přísná matka může v dítěti vybudit pedantství...
- ERICKSONOVA TEORIE - dítě hledá vhodnou míru mezi volností a vnější kontrolou. Je to období autonomie versus stud, pochybnost. Dítě prochází obdobím negativismu...
- DALŠÍ AUTOŘI A TEORIE VÝVOJE...psychomotorický vývoj, vývoj emocionality a temperamentu
- Pro osobnost batolete je důležitá rovnováha mezi potřebou emancipace, osamostatňováním a potřebou stability, jistoty a bezpečí. Nějaká negativní zkušenost může vést k útlumu emancipace a ponechání si závislosti na matce. V batolecím věku by dítě mělo dosáhnout základní důvěry v sebe a své schopnosti. Důležitým předpokladem je odpoutání z předchozí symbiotické vazby s mateřskou osobou. Schopnost připustit separaci je podporována rozvojem poznávacích procesů. Děti si v průběhu postupné emancipace z vazby na matku vytvářejí vztah k přechodným objektům - například na nějakou plyšovou hračku. Dítě nechce dát hračku pryč zejména pokud je frustrované nebo smutné. Podle Mahlerové dochází v prvních měsících batolecího věku k tzv. praktikující subfázi separačně - individuálního procesu. Dítě si zkouší reálně separaci, když zjistí, že už je od matky neúnosně vzdáleno, vrací se k ní zpět. Jde o tzv. znovu sblížování. Jde o potvrzování jistoty vztahu s matkou. Znovu sblížovací fázi lze chápat jako jakési moratorium batolecího věku. Děti opět chtějí, aby je matka krmila, oblékala, i přes to, že už to zvládají samy.